

COVID-19 a dostupnost transplantačních programů

Loupy A, Aubert O, Reese PP, et al. Organ Procurement and Transplantation During the COVID-19 Pandemic.

Lancet 2020;395:e95–e96.

Odhaduje se, že terminální selhání orgánů postihuje více než šest milionů lidí na celém světě. V roce 2018 umožnily transplantační programy na celém světě přibližně 150 000 pacientům podstoupit transplantaci ledvin, srdce, plic, jater nebo jiných solidních orgánů, přitom je tento počet podstatně nižší než aktuální potřeba. Podle údajů Světové zdravotnické organizace (WHO) žije s transplantovaným orgánem po celém světě více než 1 500 000 lidí. Ve Spojených státech amerických podstoupí transplantaci orgánů každý rok přibližně 40 000 pacientů, ale 120 000 pacientů zůstává na čekací listině k transplantaci, přičemž 7 600 pacientů umírá ročně na čekací listině. V Evropě a mnoha dalších zemích jsou pacienti zařazení na čekací listině k transplantaci postiženi podobným nedostatkem orgánů a vysokou úmrtností.

Mnoho poskytovatelů zdravotní péče, institucí i pacientů se obává případného dopadu onemocnění COVID-19 na dárcovství orgánů a transplantace. Jednou z obav je, že příjemci transplantátů mohou mít větší náchylnost k infekci. Druhým problémem je nejistota, zdali budou mít nemocnice prostorové a personální vybavení pro péči o nemocné po transplantaci, kteří většinou potřebují intenzivní péči mezioborového týmu.

Vzhledem k vysoké zátěži systému zdravotní péče pandemií COVID-19 se očekává výrazný negativní vliv na celosvětové dárcovství a transplantaci orgánů. Cílem komentované studie bylo kvantifikovat dopad pandemie COVID-19 na dárcovství a transplantaci orgánů ve Francii a v USA.

Autoři provedli analýzy údajů o získávání a transplantacích orgánů od Národní agentury pro odběr orgánů ve Francii a United Network for Organ Sharing v USA a rovněž národních informací o onemocnění COVID-19 v březnu a dubnu 2020. Zaznamenali silnou závislost mezi nárůstem infekcí COVID-19 a výrazným snížením transplantací solidních orgánů. Asociace byla pozorována ve Francii a potvrzena v USA. Celkové snížení počtu transplantací orgánů od zemřelých dárců od vypuknutí pandemie COVID-19 bylo ve Francii o 90,6 % a v USA o 51,1 %. Ve Francii i v USA bylo toto snížení způsobeno většinou transplantacemi ledvin, ale významný pokles byl pozorován také u transplantací srdce, plic a jater. K významnému snížení počtů odběrů orgánů i transplantací došlo ve Francii hned v prvním březnovém týdnu, kdežto nárůst počtu případů COVID-19 byl zaznamenán až v polovině března. Ve Francii byla navíc prokázána geografická souvislost mezi oblastmi s klasterem onemocnění COVID-19 a celkovým poklesem odběrů orgánů. Došlo dokonce k významnému snížení počtů odběrů orgánů a transplantací i v těch regionech, kde je jinak počet případů COVID-19 nízký. Dopady onemocnění COVID-19 na transplantační programy jsou tak globální. Tato studie má větší přesah, protože na příkladu transplantací orgánů, které jsou vysoce regulovaným a kontrolovaným oborem, lze rychle dokumentovat, jak pandemie COVID-19 ovlivňuje péči o vulnerabilní skupiny pacientů. Navíc detailní geografické mapování trendů v dárcovství orgánů a transplantacích může umožnit změny chování transplantačních center v situacích, kdy epidemie ustupuje.

KOMENTÁŘ

Prof. MUDr. Ondřej Viklický, CSc.

Tato práce je prvním národním hodnocením dopadů onemocnění COVID-19 na dárcovství orgánů a transplantace ve Francii a USA. Protože se COVID-19 rychle šíří po celé Evropě, Severní i Jižní Americe a do dalších kontinentů, poskytovatelé zdravotní

péče musejí činit obtížná rozhodnutí, jak nejlépe využít omezené lékařské zdroje. Tato rozhodnutí ale mohou být devastující pro tisíce pacientů, kteří potřebují transplantaci orgánů. Zatímco v případě transplantací ledvin od žijících dárců je téměř vždy

možné operaci naplánovat na pozdější termín, v případě kadaverózních transplantací musejí být orgány odebrány prakticky okamžitě, a pokud se tak nestane, jsou orgány ztraceny. Ve Francii, ale i v dalších západoevropských zemích bylo přijato rozhodnutí prakticky zastavit transplantační programy, a to nejen z pochopitelných kapacitních důvodů, ale také z obav před závažným průběhem onemocnění COVID-19 u nemocných užívajících po transplantacích vyšší dávky imunosuprese. Tyto obavy se nedávno potvrdily,¹ protože bylo prokázáno, že v případě symptomatického průběhu je mortalita po transplantaci ledviny vysoká (20–30 %), a to jak v USA, tak i v Evropě.

Situace v České republice je zcela odlišná. Při dosud dobře zvládnutých preventivních opatřeních jsme se zatím setkali pouze s raritními asymptomatickými nebo oligosymptomatickými projevy onemocnění COVID-19 u nemocných po transplantacích orgánů. Určitě zafungovala doporučená izolační strategie, ale především fakt, že nedošlo k lavinovitému šíření onemocnění v populaci.

Nicméně přesto došlo v některých regionech ČR k poklesu dárcovské a transplantační aktivity v měsících březnu a dubnu, a to nehledě na minimální výskyt onemocnění v tamní populaci. Důvody mohou být především organizační jako ve Francii,

kdy pokles aktivity nastal 14 dní předtím, než se onemocnění COVID-19 začalo šířit. V květnu pak všechna česká transplantací centra obnovila svůj obvyklý provoz. Jak se přechodný pokles dárcovské aktivity projevil v čekacích listinách? Recentní data z Koordinačního střediska transplantací² hovoří o stabilních a prakticky nezměněných počtech v porovnání s lednem 2020. Celkové počty provedených transplantací orgánů v ČR se v prvních pěti měsících rovněž významně nesnížily. Za prvních pět měsíců 2020 bylo v ČR provedeno 175 transplantací ledvin (ve stejném období roku 2019 to bylo 172 transplantací), 25 transplantací srdcí (30 v roce 2019), 66 transplantací jater (67 v roce 2019), 16 transplantací plic (16 v roce 2019).³ Toto překvapivé porovnání ukazuje na stabilní transplantační prostředí v České republice, kdy sice dlouhodobě existují významné regionální rozdíly v dárcovské a transplantační aktivitě mezi transplantačními centry, ale přechodné výpadky trvající krátkou dobu nemohou ovlivnit celkový systém. Velký dík za to patří především dárcovským nemocnicím a rovněž všem transplantacím i laboratorním týmům, které musely někdy velmi improvizovat a rychle se přizpůsobovat novým bezpečnostním opatřením. Věřme, že tyto pozitivní trendy budou pokračovat v celém roce 2020.

LITERATURA

1. Akalin E, Azzi Y, Bartash R, et al. COVID-19 and Kidney Transplantation. *N Engl J Med* 2020 Apr 24;NEJMc2011117. doi: 10.1056/NEJMc2011117. Online ahead of print.
2. https://kst.cz/wp-content/uploads/2020/06/Aktuáln%C3%AD-stav-na-WL-06_2020.pdf
3. https://kst.cz/wp-content/uploads/2020/06/Transplanta%C4%8Dn%C3%AD-aktivita-v-%C4%8CR-05_2020.pdf